

17.1429c

Ε. Γ. (1925) 4.1-4

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΕΚΔΟΤΗΣ Α. ΡΑΛΛΗΣ & ΣΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΕΚΔ. ΕΤΑΙΡ. "ΑΘΗΝΑ.,
ΟΔΟΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ - 6

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1925

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΣΚΕΝΤΕΡΜΠΕΝΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ
Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

Ἐπί τῆς βίβλ. Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
ΣΠ. ΚΑΜΗΛΑΒΕΡΗΣ
ΑΔΕΛΦΟΣ

Γαργ. Μ.

ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΧ. 3

Π

1429^c

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Κ κ π 117^a/1925.

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 1
ΑΘΗΝΑ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1925

ΔΥΡΙΚΑ ΧΡΩΜΑΤΑ

ΤΟ ΔΕΙΛΙΝΟ ΣΙΜΩΝΕΙ

Τὸ δειλινὸ σιμώνει...
Τὸ νοιώθω ἀργά, θολά.
Γέρνει ἡ ψυχὴ μου μόνη
μὲς σὲ ὄνειρα ἀπαλά.

Πυκνὰ τὰ πεῦκα γύρα
μουδιάζουν στ' αὔλο φῶς,
κ' ἡ νυχτερίδα μοῖρα
φτεροκοπᾶ. Κρυφός

βαθιὰ μὲ σέρνει πόθος
καὶ ζῆλος μυστικός.
(Τὸ ξαίρω πόσο νόθος
ὁ βίος καὶ τραγικός.)

Γλυκειὰ μὲ σφίγγει δίψα,
γιὰ μόνο θησαυρό,
μὲς στῆς ζωῆς τῆ λείψα
λίγη χαρὰ νὰ βρῶ.

Χαρά, ποὺ νὰ τυλίγει
τὸν πόνο σὲ ρυθμό,
κι ὅσο κι ἂν εἶναι λίγη
νὰ φτάνη στὸ βαθμό,

πού κάνει να θωροῦμε
τὸν κόσμον τὸ μικρό,
μ' ὅσο ἀγαθὸ μποροῦμε
χαμόγελο πικρό.

ΑΠΟΚΡΙΣΗ

Τὸ χτεσινὸ σου γράμμα
σὲ κάθε του σειρά,
ἓνα γλυκὸ εἶταν κλάμα
καὶ μιὰ πικρὴ χαρά.

Σὲ μᾶς ἡ ἀγάπη τώρα
κι ἂν εἶναι μυστικὴ
τόσο γαληνοφόρα
καὶ πιὸ στοχαστικὴ.

Μακριὰ ἀπὸ μάταια πάθη
κι ἀπὸ χαλάστρα ὁρμή,
πλημυρισμένη ἐστάθη
ἀπὸ εὐωδιὰ θερμῆ.

Ἄπλή, δίχως ἀγέρα,
σὰ θάλασσα πρωϊνῆ,
πού δὲ μαυρίζει ξέρα
οὐδ' ἄχνα ἀλαργινῆ.

Κι ὁ λυρισμὸς πού δένει
τὸ θεῖο νοερὸ φιλί,
ἀπ' τὴν καρδιά μας βγαίνει
καὶ μοῦ κρυφομιλεῖ.

Μοῦ λέει πὼς τὸ δρολάπι
τοῦ μαύρου κόσμου ἐδῶ,
γλυκαίνει στὴν ἀγάπη
πού μ' ἔκαμες νὰ ἰδῶ.

Καὶ πὼς τ' ἀγνό σου μάτι
πού στρέει ἢ καλοτυχιά,

μοῦ διώχνει τὴν ἀπάτη
καὶ τὴ λιγοψυχιά . . .

Ἔλα νὰ μοῦ ἀνεβάτης
τὴν αἴσθησιν τοῦ νοῦ,
στὰ μυστικὰ τῆς πλάσης
καὶ τοῦ γλαυκοῦ οὐρανοῦ.

Κι ἀντὶ μὲ τέτοιο γράμμα
νὰ θλίβῃς τὴ χαρά,
τὰ δυὸ σου χέρια ἀντάμα
ζῶσε μου, γιὰ φτερά.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

«-Φῶς, φῶς...Τι ἐννοοῦν στὴν Ἑλλάδα φωνάζοντας αὐτὸ τὸ πράγμα!

Φῶς ὑπάρχει ἄπλετο ὁλοῦθε, φεγγερό, καθαρὸ, πρώτης ποιότητος καὶ μάλιστα σὲ πολλὰ Νεοελληνικὰ στιχογραφήματα. Φεγγερά καὶ φωτεινά εἶναι ὅλα τὰ καθαρὰ τζάμια. οἱ σάτιρες τοῦ Σουρῆ οἱ ὄηχοι λυρισμοί, οἱ διηγηματογραφικὲς ἠθογραφίαι, οἱ δημοσιογραφικὲς κριτικὲς. Τὸ φῶς ἀράζει παντοῦ ὅπου βρεθῆ μιὰ ἐπιφάνεια, πού ὅσο καὶ πιὸ γυαλιστερὴ εἶνε τόσο καὶ πιὸ ἐπιφανειακὴ εἶναι. Μπορεῖτε νὰ καμαρώστε ἓναν καινούργιο τενεκὲ πὼς παραβγαίνει μὲ τὸν ἥλιο καὶ μιὰ λαγαρὴ γυαλόπετρα μέρα μεσημέρι.

Σὲ πιάνει φωτοφοβία ἀπὸ τοῦ κ. Ψυχάρη τὴ διδασκαλία καὶ τὸ περισσότερο ἀπὸ τὴ λογοτεχνία του. Τίποτε κρυμμένο ἐκεῖθε πέρα. Παρὰ σὰν ἓνας κάμπος ἴσος κι' ἀκυμάτιστος, πού θα ἦταν στρωμένος μὲ γυαλὶ καθάριο, ἔτσι παρουσιάζει ὡς πέρα μιὰν ἐπιφάνεια γιὰ ἓνα κρῦο κι' ἄβαθο φῶς. Ὅλα εἶναι δουλειὰ τοῦ φυσικοῦ ματιοῦ, ὅλα γιὰ τὸ λαγαρὸ μαθηματικὸ καὶ γεωμετρικὸ λογικόν, σὰν ὁ ἀναγνώστης κι' ὁ μαθητὴς νὰ μὴν εἶνε καὶ τίποτε ἄλλο ἀπὸ δύο μάτια κι' ἀπὸ ἓνα λογικόν, μηχανήμα. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀντικειμενικὸ καὶ φυσικὸ φῶς. Ἄλλ' ἂν εἶναι τέτοιο ὑπάρχει ὁ μεγάλος ἥλιος, πού μ' αὐτὸν κανένας διδάχος δὲ μπορεῖ νὰ συγκριθῆ ὅπου φωτίζει θάλασσες καὶ στεριὰς κι' ὄχτῳ δλάκερους πλανῆτες. Τὶ μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μ' αὐτόν..

Μήπως ή Ἀγνή, ή τὸ Ταξίδι, . . . ; Ἐχουμε πιά τις ἀμφιβολίες μας. Γιατί καμιά τεράστια αἰσιοδοξία ἀπ' ἄγνοια τῶν φυσικῶν νόμων, κι' ὅπου μᾶς κάνει φοβερὰ ἀπαισιοδόξους. Γιατί θὰ θέλουμε νύχτα καὶ σκοτάδι, ὅταν ἀπάνω λάμπουν τᾶγια τᾶστρα, ὅπου μιλάνε τόσα γιὰ τὸ φῶς, ὅσα κανένας ψευτοῆλιος, να ἡσυχάζαμε ἔτσι τὴ ζάλη τῶν ματιῶν μας ἀπὸ τὸ κατὰξερὸ καὶ στεῖρο φῶς, καὶ νὰ ἐδροοῖζαμε τὸ μάτι μας μέσ' τὴ θαυμασία σκιά.

Ἐδόθησαν τὰ μάτια γιὰ τις ἐπιφάνειες καὶ τὸ φυσικὸ τὸ φῶς, ὅλλα τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κόσμου ἐβγήκε καὶ κατακεῖ εἶναι ἡ κλίση του. Ἐλαχτάρησε ἡ ψυχὴ μας γιὰ μιὰ Σιλωάμ, πὺ δέντρα τὴν ἰσκιώνουν. Μιὰ δροσερὴ σπηλιά, ὅπου ἀπὸ τὸν κολασμένον κάμπο νὰ καταφύγουμε.

Σὰν τοὺς ἄγριους γιδαδες, πὺ ξεῖσκιώνουν καθεμέρα τις Ἑλληνικὲς βουνοπλαμιές, ἔτσι ξεροζώνουν κάθε ἴσκιό στὴν Ἑλλάδα οἱ φῶτεινοὶ τῆς λογοτέχνης. Μὰ ἴσκιος στὴν Ἑλλάδα ἐθεωρήθηκε τὸ ἀκόλουθο. Ὅπως οἱ λόγοι τῆς ἐμεταχειρίστηκαν μιὰ γλώσσα ἄνωστη καὶ ξένη γιὰ τὴν ἐποχὴ μας, ἐπιστεύτηκε στὸν κόσμον μέσα, πὺς ὅτι εἶναι καὶ ἄνωστο. Κ' ἐδόθησαν μωροπερήφανοι κι' ἄμαθοι σοφοί, να θολώνουν τὰ νερά τους μετὴ γλωσσικὴ καὶ τὴν ἄλλη στρουφνάδα γιὰ νὰ μαντεύεται ἀποκάτου μιὰ Σολωμονική, ὅπου δὲν ἦταν παρα μιὰ Νεκρὰ θάλασσα στάληθια. Δὲ θάναφέρω ὀνόματα, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ἓνα πρᾶμμα, μόνο θὰ ὀνομάσω ἓνα θῦμα . . .

Ὁ κ. Παλαμᾶς ἀπὸ ἓνα τέτιο θολὸ περιβάλλον ἐβγήκε, εἶδὲ τὰ λεγόμενα γιὰ τὴ βαθύτητα του δὲν ἔχουν ἄλλη βάση ἀπὸ τὴ στρουφνάδα του. Στάλλα ἀνοιχτὸς κι' ὀλοκάθαρος. Πεδίον ἀναπεπταμένον.

Αὐτὴ ἡ σοφία ἦταν μιὰ Σολωμονική καὶ μιὰ ἀγυρτεία ἂν μεταφραστοῦν ἀπλὰ μερικοὶ πρόλογοι καὶ ἄρθρα τοῦ Μιστριώτη, θὰ φανῆ καὶ θὰ βγῆ ὀλοφάνερα ἡ παιδιακίπια διανοητικότητά τους. ἂν ἀλλαχτῆ ἡ σειρά τοῦ λόγου καὶ ἡ θέση ποῦχουν οἱ λέξεις στὸν Παγανέλη, δὲ θὰπομείνη ἄλλο ἀπὸ μιὰ γλωσσικὴ θεματογραφία. Πόση παλιούρα μρίζει ὁ πνευματώδης Κοραῖς; Πόση καθαρεύουσα ὁ Παλαμᾶς; Γιὰ νὰπλώσω λίγο τὸ θέμα μου. Φῶς ἔχει ὁ Παπαδιαμάντης μετὴ τὴν ὑποκειμενικώτατη ἀντικειμενικότητά του. Φῶς ἔχει σὲ ρητὰ μέρη κι' ὁ ἄπλαστος Κρυστάλλης, ὅπως σ' ἐκείνες τις primitif εἰκόνας στάθάνατο Νερό, ὅπου ἄγγέλοι καὶ πρόβατα μαζί τὸ πίνουν. Ἄλλ' αὐτὸ εἶναι ἄλλο φῶς, ἄλλος κόσμος Φῶς ἔχει ἡ ἐφτανησιακὴ Σχολὴ μετὴ τὴν Ἱταλικὴ ψυχὴ τῆς. Φῶς ἔχει ὁ Βουτυρᾶς.

Μὰ ἔτσι θὰ ἐπηγαίναμε σὲ μέγα μᾶκρος καὶ γι' αὐτὸ θὰ περιοριστοῦμε σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ἀπόστολους, πὺ ἐδίδαξαν τὸ φῶς, πὺ ἐκατηγόρησα.

*
*
*

Ἡ Ἑλλάδα περίμενε ἓναν Ντάντε, καὶ τῆς ἦρθε ὁ κ. Ψυχάρης. Μιὰ πρόχειρη σύγκριση δὲ θὰ ἦταν ἄκαιρη.

Ἔτσι ὁ Φλωρεντῖνος τὸ πὺ ἀδύνατο πρᾶμμα πὺ ἐβγαλε, εἶταν οἱ γλωσσολογικὲς του γνώμες καὶ τὸ πὺ μεγάλο ἡ ποίησή του. Ὁ κ. Ψυχάρης τὸ τὸ μόνο γνήσια προσωπικὸ ἔργο του ἔχει τὴ γλωσσολογία του καὶ τὸ πὺ ἀδύνατο τις λογοτεχνικὲς του προσπάθειες. Ὁ Φλωρεντῖνος ἀπὸ τὴν οὐσία τῆς μεγάλης συγκίνησης ἐξεφάνερωσε τὸν ποιητικὸν κόσμον κι' ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀγάπη ἐβγαλε τις γλωσσολογικὲς του λατρεῖες.

Δὲν εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐπιστήμων. Ὁ κ. Ψυχάρης ἀπὸ τὴν ἀναλυτικὴ μανία του ἔπεσε στὸ γλωσσολογικὸ του σύστημα, κ' ἔπραξε πολὺ φυσικὰ κα σύμφωνα μετὴ τὴ διάθεση τοῦ πνεύματος του, κ' πὺ τις γλωσσολογικὲς του λαχτάρες ἐδόθηκε στὴ λογοτεχνία γιὰ νὰ βάλῃ καὶ σὲ πρᾶξη τις θεωρίες του ἂν ἓνα ἄλλο περιβάλλον σύμφωνα ὅμως πάντα μετὴ τὴν ἀναλυτικὴ φύση του ἦτανε τότε στὴν Ἑλλάδα ὁ ἴδιος θὰ ἐβγαίνε πάντα λαγαρός, λαγαρός μετὴ τὸ ἀναλυτικὸ πνεῦμα σύμφωνα μετὴ τις τάσεις, τις προσπάθειες καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ του, δοσμένος φυσ.κὰ κατὰ τὸ εἶδος πὺ θὰ ἐουγγένευσε. Καὶ μποροῦσε πολὺ καλὴ νᾶναι ἓνας μεταφυσικός, ἓνας μαθηματικός, ἓνας ἐρμηνευτὴς φιλόλογος τῶν Γραφῶν ἢ στὰ κείμενα ἓνας θεολόγος πάντα δεινὸς κ.τ.λ. Ἡ ἰδιοφυΐα του ἦταν ἡ ἀναλυτικότητά του. Κ' ἐπάρθηκε λοιπὸν ἀπὸ τὸ ρεῦμα τὸ γλωσσολογικὸ καὶ τὸ Κοιτικὸ τοῦ καιροῦ του, μετὴ αὐτὸ δηλ. πὺ βρέθηκε τότε τὸ πνεῦμα του νὰ συγγενεύῃ. Τὰ δόκιμα κι' ἀδόκιμα ἔπαιζαν σπουδαῖο πρόσωπο τότε γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀναγέννηση καθὼς κ' ἡ ἀόριστη ἰδέα μιᾶς γλώσσας ἐθνικῆς μετὴ καθολικὸ χαρακτήρα, ἐπίσημης καὶ πὺ νὰ τὴν νογᾶ ὅλο τὸ ἔθνος, μ' αὐτὴ νὰ τελειωθῆ ἡ ἐνότητά του ἀπὸ τὸν Πόντο ἴσα μετὰ τὰ Κεραῦνια, κ' ἀπὸ τὴν Κρήτη ὡς στὰ Βόρεια σύνορα. Ἦταν πλάι στὴ μεγάλη πολιτικὴ ἰδέα, ἡ μεγάλη γλωσσικὴ ἰδέα. Λέω πὺς ὁ κ. Ψυχάρης ἐδόθηκε στὴν μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς μετὴ σχηματισμένη πιά νοοτροπία, βγαλμένος ἔτσι ἀπὸ τις ἰδέες τῆς ἐποχῆς κι' ἀπὸ τῶν Νεοελλήνων Φιλολόγων τὸ λόγιον περιβάλλον. Εἶναι ἓνας λόγιος. Καὶ τὸ μόνο νέο, πὺ ἐπρόσφερε, ἦταν, πὺ ἐξέτασε τὴ Νεοελληνικὴ μ' ἓνα σύστημα, τὸ σύστημα τῆς ἐποχῆς του, πὺ αὐτὸ ἦταν Ἑλληνικὴ ἀναγέννηση μετὴ τὴ γλώσσα, ἐνοποίηση κ' ἐπισημοποίηση τῆς γλώσσας, ἀπ' ὅπου τὰ δόκιμα κι' ἀδόκιμα, πὺ κατάντησαν ψυχαρικά κ' ἀντιψυχαρικά. Κ' ἔτσι τελείωσε χαρίζοντάς μας ἓναν ὄρο ψυχαρισμὸς κ' ἀντιψυχαρισμὸς.

Τὶ ἄλλο ἔκανε κ' ὁ κ. Χατζιδάκις πὰρὰ ξεκινημένος ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴ Γερμανία ἔπαιρνε μαζί του κι' ὅλη τῆς ἐποχῆς του ἡ Νεοελληνικὴ νοοτροπία καὶ τὸ περισσότερον τοῦ Κόντου πὺ στέκει ὁ τελειότερος ἀντιπρόσωπος τῆς.

Καὶ ξαναγουρισμένος ἐκεῖθε μετὴ τὴν ἴδια αὐτὴ νοοτροπία ἐπιχειρίστηκε γιὰ τὴν καθαρεύουσα, ὀχι βέβαια ἴσα κ' ἴσα τὰ ἴδια, μετὴ τὸν κ. Ψυχάρη.

με ανάλογα, αφού η γενετική αιτία ήταν μια κι'ή ίδια δηλ. το σχηματισμένο πνεῦμα, ή σχηματισμένη αντίληψη, ή σχηματισμένη νοοτροπία, και μια α-γιατρευτη νοσησαρχία το περισσότερο. Από το ίδιο και οι δύο έβγῆκαν ένα τέτιο περιβάλλον, κ' είχαν οι δυό τους μαθητάδες τους κι' αποστόλους, σκληρά φανατισμένους στο στρατόπεδό του ο καθένας. Κ' έκαμαν δυο σχολές νοσησαρχικές πρωτοπαλίκαρα του Κόντου και οι δύο αν ξεταστή τὸ έργο τους από την παραπάνω ὄψη, και δίχως να τὸ υποπτευτή ἴσως ποτέσ ο' ένας τους. Δέν ήταν οι δυνατέσ εκείνες προσωπικότητες που έξεσυνορίζουν, από την εποχή τους ή σωστότερα που δημιουργοῦν μια εποχή, μα εστάθηκαν δημιουργήματα εκείνης που τὸυς έμεγάλωνε και τὸυς ανάθρεφε. Ἦπιαν απ' τὸ ίδιο γάλα. Από του Κόντου τὸυς μαστούσ.

Μόνο πρέπει να προσεχτή καλά, πὸς τὸνομα Κόντος εδῶ είναι πολὺ περιληπτικό, με τὸ να περιλαβαίνη σαν ένα ολοκλήρωμα ὅλο τὸ τέτιο περιβάλλον τῆς εποχῆς τότε από την ὄψη τῆς γλωσσικῆς ιδεολογίας. Μα κι' ένα άλλο είναι σοβαρότερη ανάγκη να ξεκαθαριστή, πὸς λέγοντας περιβάλλον, δέν έννοοῦμε παρὰ εκείνο τῶν λόγιων και τῆς παλιᾶς του λόγιασ παράδοσης κι' ὄχι του λαοῦ τότε, που ακάτεχος απ' αὐτὰ ἀκολουθοῦσε τῶν γραμματισμένων του κι' ένα μονάχα τὸυς έκανε: να τὸυς πῆ σχολαστικούς και γραμματιζόμενους ὅπως δέν εζάνοιγε καμμιά οὐσία σ' ὅλα αὐτὰ.

Αὐτὰ λοιπόν οι κ. κ Χατζιδάκισ και Ψυχάρησ. Ὅσο για τὸν Ντάντε, ἴσα, ἴσα με την ποιήσή του έφερε μιαν ἀναστάτωση ὄχι στη γλώσσα, μα στις ψυχές, δέν εδύγχισε τὰς γλώσσασ και δέν ὕψωσε καμμιά Βαβέλ, ὅπως οι Νεοέλληνες λόγιοι, με τὸ να εφανέρωσε πὸς βλέπει ἀληθινὰ τὸν κόσμο μιὰ Ἰταλική ψυχή και με τὸ δικό της φῶσ, ὅταν ὀλικευτή και βγεῖ ἀπλωμένη πια πέρ' από τὸν Πόντο και τὸν Ἄδρυά με τὸν αἰώνιον ἄνθρωπον τῆ συγκίνηση ντυμένον τὸ Φλωρεντινὸ μαντύα. Κάτι, που ένιωθε ἀγνώριστο μέσα της ή Ἰταλία, τὸ εἶδε ὀλοζώντανο μπροστά της, να πορεύεται από τὴν ἀναμμένη Κόλαση πρὸς Καθατήρια και Παράδεισους.

(Ἔχει συνέχεια)

ΣΚΕΝΤΕΡΜΠΕΗΣ

ΕΝΑ ΠΛΗΓΜΑ ΣΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ

Ὁ γέρο-σοφὸς εὔπησε λίγο ἀργά, γιατί εἶχε εργαστεί πολὺ τὴν περασμένη νύχτα στο σπουδαστήριό του.

Στὸν κοιτῶνα του ἦταν σχεδὸν σκοτάδι. Ἀπὸ τίς γοίλιεσ του παραθύρου δέν εμπαινε καθόλου φῶσ και σκέφτηκε πὸς ο καιρὸς δέ θαχε ἀλλάξει. Πλησίασε στο παράθυρο κι ἄνοιξε τὰ ξώφυλλα. Ἡ βροχή εἶχε σταματήσει, εμεναν ὁμως σ' ὄλο τὸν οὐρανὸ πικνὰ και ἀκίνητα σύνεφα. Ἡ μέρα ἦταν ὕγρῃ και σκοτεινή, σὰ να τὴν εβλεπεσ μέσα ἀπὸ ὀλοδ τζάμι. Και γύρω-γύρω ἀτμοὶ ὕψωνόνταν και διαλύονταν ἀργά.

Ἀμέσως του ἤρθε ή ἰδέα που τὸν εἶχε κρατήσει τόσο πολὺ στο σπουδαστήριό τὸ περασμένο βράδι. Και κοίταξε πάλι ἔξω, σὰ να ἦταν να κάνει κάτι που επροπε να γίνει με κατάλληλο καιρό. Ἡ σκοτεινή μέρα φάνηκε πὸς τὸν εὔχαρίστηκε.

Τὸ ρολόι χτύπησε μεσ' ἀπὸ κάποιο ἄλλο δωμάτιο ὀχιτὸ και μισή. Βιάστηκε να τελειώσει τὸ ντύσιμό του, γιατί ή Βιβλιοθήκη σέ μισή ὄρα θάνοιγε. Πῆρε γρήγορα-γρήγορα τὸ γάλα του και πέρασε στο σπουδαστήριό.

Γύρω-γύρω στοὺς τοίχους μικρὸς και μεγάλεσ βιβλιοθήκεσ ἦταν ἀνοιχτέσ και ἀκατάστατεσ, και στο βαρὺ και μεγάλο γραφεῖο του δυὸ βιβλία ἀνοιχτὰ με μακρονὸς και πλατειὸς σελίδεσ. Φαινόταν πὸς εἶχε γίνει κάποια ἀπὸ τίς μεγάλεσ εκείνεσ ερευνεσ που έκανε στὸν ἀμέτρητο κόσμιο τῶν βιβλίων του ὅταν καταγινόταν με ζητήματα που τὰ κινούσε μιὰ δική του πρωτοβουλία. Ἡ ερευνα αὐτή, που εμοιαζε με τὴν ἀναζήτηση μιᾶσ πολύτιμησ χρυσῆσ βελόνας σ' ἀπέραντη ερημο, τελείωσε τὸ περασμένο βράδι. Κ' εἶχε ἀφήσει για τὸ προὶ τὴν ταχτοποίηση.

Τὸ ρολόι χτύπησε ἐννέα παρὰ τέταρτο. Πέρασε στη μύτη του τὰ γυαλιὰ του δρόμον και τῆ γοῦνά του στο λαιμό. Ἐπειτα πλησίασε στο γραφεῖο του και ἀναζήτησε εἶνα μικρὸ κοντάκι. Ὅταν τὸ βρῆκε, τὰ χέρια του ἄρχισαν να τρέχουν κ' ἐνῶ ἦταν τόσο ἀλαφρὸ, τὸ ἄφησε σιγὰ-σιγὰ πάνω στο γραφεῖο, σὰ να μὴ μποροῦσε να τὸ κρατήσει. Ἐπιτέλους τὸ ἄνοιξε κ' εβγαλε εἶνα μικρὸ μαχαιράκι του ξυρίσματος μεταχειρισμένο. Στὸ φῶσ γυάλισε και του φάνηκε σὰ θανατηφόρο ξίφος. Τὸ πῆρε και τῶβαλε σέ μιὰ τσέπη του γιλέκου του με τρόμο, ὅπως ὁ ἀσυνήθιστος εγκληματίας που ξεκινάει με τὴν ἀπόφαση και τὸ μαχαίρι στη ζώνη.

Προχώρησε λίγα βήματα στο διάδρομο και πάλι γύρισε στο σπουδαστήριό, σὰ να θυμήθηκε κάτι. Ἄνοιξε και κοίταξε μέσα ἀπὸ τὴν πόρτα. Οι ἀνοιχτέσ βιβλιοθήκεσ, τὰ χαρτιά, οι κοτυλοφόροι, ὅλα, ὅλα εδειχνάν τὸν κό-

πο και τις αναζητήσεις του μυαλού του ώσπου να φτάσει στο αποτέλεσμα που είχε καθαρογραμμένο σ' ένα χαρτάκι μέσ' στο πορτοφόλι του. Το σπουδαστήριο στην άκαταστασία του του φάνηκε σὰ χειρόγραφο με διορθώσεις, σβουσίματα, παραπομπές. Και τὸ κλείδωσε, ὅπως κρύβουμε βαθιὰ στὰ χαρτιά μας ἕνα χειρόγραφο πὸν δὲν καθαρογράφτηκε ἀκόμα.

*
**

Ὅταν βγήκε ἔξω, ἡ βροχὴ μόλις εἶχε ἀρχίσει, γιατί στὰ πεζοδρομια φαινόταν ἀκόμα οἱ πρῶτες ψιχάλες. Σὲ λίγο, στὸ βάθος και ψηλά στὸν ὀρίζοντα εἶδε μιὰ ἀστρατὴ νὰ γράφει ἕνα φωτεινὸ σημάδι, σὰ σύνθημα πὸν δίνεται ἀπὸ ψηλὸ λόφο. Ἀμέσως ἀκολούθησαν κρότοι δυνατοὶ κι ἀρχισε ἡ μπόρα ἀπὸ παντοῦ.

Στὴ βιβλιοθήκη ἦταν ταχυκὸς και τὸν γνώριζαν ὅλοι. Ὅταν ἀνέβηκε τὶς μαρμαρένιες σκάλες κ' ἔφτασε κάτω ἀπὸ τὰ προπύλαια, ὁ θυρωρὸς πὸν κοίταξε μέσ' ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῆς κλειστῆς πόρτας, βγήκε, τοῦ πῆρε τὴν ὀμπρέλα και στὸν προθάλαμο τὸν βοήθησε νὰ βγάλει τὸ παλτό του. Ὁ βιβλιοθηκῆριος τὸν εἶδε μέσ' ἀπὸ τὴ μεγάλη αἴθουσα και βγήκε σχεδὸν ἀνήσυχος.

— Μὰ δὲν κάνατε καλά νὰρθεῖτε μ' αὐτὸν τὸν παλιόκαιρο. Θὰ συναχῶθεῖτε...

Ὁ σοφὸς χαμογέλασε.

— Ἡ συνήθεια, ψιθύρισε σὲ λίγο μ' ἐγκαρτέρηση.

Μπῆκε μαζί με τὸ βιβλιοθηκῆριο στὸ μεγάλο ἀναγνωστήριο και προχώρησε νὰ διαλέξει μόνος του στὰ ράφια με τὰ βιβλία, ὅπως ἔκανε πάντα. Ὁ βιβλιοθηκῆριος γύρισε στὸ γραφεῖο του, σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ ἀναγνωστηρίου, πίσω ἀπὸ στῆλες βιβλία πὸν τὸν κρυβαν σὰν παραβάν.

Ὁ σοφὸς ἔκανε πὸς ἔφαχνε ἐνῶ ἤξερε πὸς τὸ βιβλίο πὸν ζήτηγε ἦταν ἀπὸ τὰ πολλὰ σπάνια και θὰ τὸ εἶχαν φυλαγμένο ἄλλου. Μιὰ στιγμή πὸν τοῦ κοίταξε ἀόριστα ὁ βιβλιοθηκῆριος τοῦ ἔκανε νόημα νὰ πλησιάσει. Τὸν πῆρε σὲ μιὰν ἄκρη και τοῦ μίλησε χαμηλόφωνα. Ὁ βιβλιοθηκῆριος εἶχε περᾶσει τὴ ζωὴ του μέσ' στὰ βιβλία και κατάλαβε ἀμέσως. Ἀλλὰ ἔδειξε μιὰ μικρὴ ἀπροθυμία, ὅπως κάθε φορὰ πὸν τοῦ ζήτηγαν κάποιο σπάνιο βιβλίο. Ὁ σοφὸς ἀνήσυχσε μιὰ στιγμή, γιατί ποτὲ δὲν εἶχε διστάσει σ' αὐτὸν ὁ βιβλιοθηκῆριος. Και πρόσεξε μήπως τὸν ὑποπτεύτηκε.

Ὁ βιβλιοθηκῆριος, γιὰ νὰ δικαιολογηθεῖ, ἔκανε πὸς δὲν εἶχε ἀκούσει τὸνομα τοῦ βιβλίου. Και ξαναρώτησε.

— Θὰ περιμένετε λίγο, εἶπε ὅταν ὁ σοφὸς ὀνόμασε πάλι τὸ βιβλίο. Εἶναι ἀπὸ κείνα πὸν ὑπάρχουν μόνο σ' ἕν' ἀντίτυπο και πρέπει νὰ κατέβω στὴν ἀποθήκη.

Και βγήκε ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ἀναγνωστηρίου.

Ὁ σοφὸς ἔμεινε μόνος και χωρὶς νὰ καταλάβει ἀρχισε νὰ περπατᾷ γρηγορὰ πάνω-κάτω, ὅπως ὅταν ἔχουμε ταραχὴ ἢ μεγάλη χαρὰ. Τὰ γαλανὰ μάτια του μέσ' στὰ χρυσὰ στεφάνια τῶν γυαλιῶν ἔλαμπαν σὰν δύο πολύτιμες πέτρες δεμένες γύρω-γύρω με χρυσάφι. Εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη στὸ βιβλιοθηκῆριο κ' ἦταν ἀκόμα πιὸ βέβαιος, ἀφοῦ κ' ἐκεῖνος εἶχε πει πὸς ἀπὸ τὸ βιβλίο πὸν ζήτησε ὑπῆρχε μόνο σ. ἐν' ἀντίτυπο. Ἀπὸ τὶς σειρὲς τῶν σκυμένων κεφαλιῶν ἀκούστηκε ἕνα «σσοτ!» και τότε κατάλαβε πὸς μποροῦσε νὰ τὸν εἶχε προδώσει τὸ ἀνήσυχο περπάτημά του.

Προχώρησε και κάθησε μπρὸς σ' ἕνα τραπέζι. Ἐβγαλε ἄπειρα χαρτάκια, σημειώσεις, ἀντίγραφα. Ἡξερε ὅμως πὸς ὄλ' αὐτὰ ἐκείνο τὸ πρῶτὸ τοῦ ἦταν ἄχρηστα. Κ' ἔφερε τὸ χέρι στὴν τσέπη τοῦ γιλέκου του. Τὰ μάτια του θόλωσαν και κοίταξε με μίσος γύρω στοὺς τοίχους τὶς ἀτέλειωτες σειρὲς τῶν βιβλίων. Κι ὅλο πρόσεχε στὸ πάνω μέρος τῆς ράχης κάθε βιβλίου, ἐκεῖ πὸν μπαίνει τὸνομα τοῦ συγγραφέα. Δὲ μποροῦσε νὰ διαβάσει ἀπὸ τόσο μακρὰ στις ράχες τῶν βιβλίων, ἀλλὰ ψιθύριζε ὀνόματα, ὀνόματα μεγάλα, φημισμένα, ἀθάνατα. Και πάλι τοῦ ἤρθε ζωηρὴ ἢ παράξενη ἐκείνη ἰδέα. Ψιθύρισε κι ἄλλα ὀνόματα κι ἐνῶ εἶχε τελειώσει τὸ ράφι πὸν ἀκολουθοῦσαν τὰ μάτια του σὰ βάθος πὸν στήριζε πάνω σ' αὐτὸ τὴ σειρά τῶν συλλογισμῶν του, προχωροῦσε, προχωροῦσε... Ὅταν στάθηκε, σκέφτηκε, ἐρεῦνησε κ' ἐξακρίβωσε πὸς δὲν εἶχε ξεχάσει κανένα ὄνομα πὸν νὰ μποροῦσε νὰ τοποθετηθεῖ πλάι στ' ἄλλα. Τελευταῖο πρόσθεσε τὸνομα τοῦ βιβλίου πὸν ἔφαχνε τὴ στιγμή ἐκείνη νὰ βρεῖ ὁ βιβλιοθηκῆριος. Με ἐπισημότητα ἔκλεισε τὴ σειρά. Ὅταν τελείωσε, ἔκανε νὰ ψιθυρίσει και τὸνομα ἐνὸς βιβλίου δικοῦ του. Στάθηκε στὴ μέση κ' ἔπνιξε κείνο πὸν εἶχε ψιθυρίσει, σὰ τροπιασμένος. Ἀλλὰ τὰ μάτια του ἔλαμπαν ἀπὸ μίσος. Ἐπειτα θόλωσαν και φάνηκε σκεπτικὸς, σὰ συντριμμένος. Ὅστερ' ἀπὸ λίγο ὅμως τὰ μάτια του φωτίστηκαν πάλι και κοίταξε ἀκόμα μιὰ φορὰ ψηλά, στὸ ράφι με τὰ βιβλία και τὰ θάνατα ὀνόματα. Κ' ἔτρεξε στὸ τελευταῖο βιβλίο τῆς φανταστικῆς αὐτῆς σειρᾶς, σ' ἐκεῖνο πὸν ἔφαχνε νὰ βρεῖ ὁ βιβλιοθηκῆριος. Τότε προσήλωσε σ' αὐτὸ τὰ μάτια του κ' ἔμεινε ἐκστατικὸς σὰ νὰ βλεπε κάποιο ὄραμα.

Ἐξω ἡ βροχὴ ἔλεφτε ραγδαία κ' οἱ ἀστραπὲς πορφυρώναν συχνὰ τὰ μεγάλα μακρόστενα τζάμια τῆς Βιβλιοθήκης, σὰ νὰ καθρεφτιζόταν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἡλιοβασίλεμα. Και κρότοι δυνατοὶ ἀκούγονταν πότε ἀπὸ κοντὰ και πότε ἀπὸ πιὸ μακρὰ. Ἀλλὰ τὸ ἀναγνωστήριο ἔμεινε σιωπηλὸ μέσ' στὸ σάλο σὰν τάφος.

Ὁ βιβλιοθηκῆριος φάνηκε σὲ λίγο στὸ βάθος τοῦ ἀναγνωστηρίου μ' ἕνα δεμένο βιβλίο στὰ χεῖρα. Ὅταν πλησίασε, ὁ σοφὸς κατάλαβε πὸς θὰ

έφραζε πολύ, γιατί τὰ χέρια του ήταν γεμάτα σκόνη. Τοῦ ἄφησε τὸ βιβλίο κ' ἐνῶ φαινόταν πὼς ἤθελε νὰ τοῦ συστήσει κάτι, ἔφυγε χωρὶς νὰ τολμήσει.

Τότε ὁ σοφὸς ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του καὶ πῆρε τὸ χαρτάκι μὲ τὶς πολύτιμες σημειώσεις. Ἰββαλε πλάι τὸ βιβλίο καὶ ἄρχισε τὴν ἐξέλεξη. Ὅλα συμφωνοῦσαν, ἦταν αὐτό. Καὶ γύρισε ἀμέσως στὴ σελίδα, πὸν σημείωνε τὸ χαρτάκι πὼς εἶχε τὴ σπάνια πληροφορία πὸν ἔδινε ὅλη τὴ σπουδαιότητα στὸ βιβλίο. Τὴ διάβασε μὲ προσοχή. Ἐπειτα ἔκανε πὼς ζητοῦσε μολόβι στὶς τσέπες τοῦ γιλέκου του, ἐνῶ ἔβγαλε κρυμμένο μὲς' στὴ φούχτα του τὸ ξυραφάκι. Τὸ ἄφησε πάνω στὶς σελίδες τοῦ βιβλίου καὶ ὥστόσο νόμιζε πὼς ἄκουσε ἕνα μικρὸ μεταλλικὸ ἦχο. Σὲ λίγο ἔβγαλε κ' ἕνα μικρὸ μολόβι, γιατί νόμιζε πὼς κάποιος τὸν παρακολουθοῦσε. Ἐπειτα μετακινήθηκε καὶ κάθησε σὲ τρόπο πὸν νᾶχει τὴ σάχη του γυρισμένη στὸ βιβλιοθηκᾶριο κ' ἔτσι νὰ κρύβει τὸ βιβλίο. Τότε μὲ ἀποφασιστικότητα πῆρε τὸ ξυραφάκι καὶ τὸ πλησίασε νὰ κόψει τὴν πολύτιμη σελίδα. Πάλι ὅμως στάθηκε καὶ κοίταξε γύρω του μὲ ἀνησυχία τοὺς ἀνθρώπους πὸν διάβαζαν σκυμμένοι. Στάθηκε πολλὴν ὥρα, ὅπως ὁ κλέφτης διὰν βρεῖ ἀνθρώπους νὰ κοιμῶνται στὸ δωμάτιο πὸν μπῆκε καὶ παρακολουθεῖ μὲ ἀγωνία τὸν ὕπνο τους, τὴν ἀναπνοή τους, πρὶν κλέψει. Ἐπιτέλους ἀποφάσισε καὶ ἔσυρε τὸ ξυραφάκι πάνω στὴ σελίδα. Ἐπειτα τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ βιβλίο, τὴ δίπλωσε καὶ τὴν ἔκρυψε στὴν τσέπη του. Γρήγορα ἔκρυψε καὶ τὸ ξυραφάκι.

Ἀπὸ ὥρα ἄστραψε χωρὶς ν' ἀκούγεται ὁ κρότος πὸν ἔπρεπε νὰ κολουθήσει. Τὴ στιγμή ἐκείνη ἄστραψε πάλι κ' ἕνας κρότος, σὰν ξέσπασμα, ἀκολούθησε πρὸ δυνατὸς ἀπ' ὅσους εἶχαν ἀκουστῆ ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ. Ἡ Βιβλιοθήκη ἔτριξε ὅλη καὶ νόμιζες πὼς θᾶνοιγαν οἱ τοῖχοι της, σὰ νὰ πέθανε ἐκείνη τὴ στιγμή κάποιος Θεός. . . . Ὁ γέρο-σοφὸς θυμήθηκε ἀμέσως τὴν ἀναστάτωση, πὸν ἔγινε στὴ Γῆ διὰν ὁ Χριστὸς παράδωσε τὸ πνεῦμα — —

Κοίταξε πάλι τὸ βιβλίο πὸν τοῦ εἶχε κόψει τὴν πολύτιμη ἐκείνη σελίδα καὶ τοῦ φάνηκε σὰν ἕνα ὠραῖο σῶμα νεκρό. Ἐπειτα κοίταξε ψηλά, στὸ ῥάφι μὲ τὴ σειρά τῶν αἰώνιων βιβλίων. Κ' ἔτριξε νὰ φτάσει γρήγορα στὸ τέλος. Τὸ τελευταῖο βιβλίο ἔλειπε! Στὸν κόσμον ὅλον δὲ βρισκόταν ἄλλο πὸν νᾶχει τὴν πολύτιμη ἐκείνη σελίδα — —

Γύρω στὸ κλειστὸ βιβλίο ἦταν σκορπισμένα τὰ ἄπειρα χαρτάκια τῶν σημειώσεών του. Προσπάθησε νὰ μείνει στὸ ἀναγνωστήριο, γιατί μόλις εἶχε πάρει τὸ βιβλίο καὶ ἀνησυχῶσε μήπως ὑποπτευόταν ὁ βιβλιοθηκᾶριος τὴ γρήγορη ἀναχώρησή του. Σὲ λίγο ὅμως κατάλαβε πὼς δὲ μποροῦσε, νὰ μείνει ἐκεῖ, ὅπως ὁ φονιάς πλάι στὸ πῶμα. Πῆρε τὸ βιβλίο, κοίταξε προσεχτικὰ τὴν κόψη τῶν σελίδων του μήπως φαινόταν τὸ ῥῆγμα στὸ μέρος τῆς σελίδας πὸν εἶχε ἀφαιρέσει. Κανεὶς ὅμως δὲ θᾶ μποροῦσε νὰ καταλάβει

πὼς ἔλειπε μιὰ ἀπὸ τὶς ἀμέτρητες εὐθεῖες πὸν χάραζαν οἱ σελίδες.

Σηκώθηκε καὶ πῆγε μόνος του τὸ βιβλίο στὸ βιβλιοθηκᾶριο. Ἐκανε τὸν πολὺ χαρούμενο καὶ τὸν ἄφησε νὰ καταλάβει πὼς εἶχε ἀνακαλύψει κάποια μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια. Κ' ἔφυγε γρήγορα, γιατί ἔδειχνε πὼς δὲ μποροῦσε νὰ συγκρατήσει τὸν ἐνθουσιασμό του μὲς' στὴ σιγή του ἀγνωστοῦ.

Ὁ βιβλιοθηκᾶριος δὲν παραξευεύτηκε, γιατί εἶχε ἴδε καὶ ἄλλους νὰ φεύγουν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο — —

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΜΥΘΣΗ

Σ' ἕνα τραπέζι τοῦ λαμπροῦ κέντρου, μέσα στὴ φωτοπλημμύρα τῶν ἠλεκτρικῶν, ἦρθαν ἀθόρυβα οἱ ὄψιμες τύψεις καὶ τὴν περικύκλωσαν. Ὅταν τὸν εἶδε νὰ μπαίνει, μαζὺ μὲ τὸ φίλο του, ἐνοιωσε ἀμέσως ὅτι ἡ μορφή του ἔμελλε νὰ γεμίσει τὰ ὄνειρά της αὐτὴ τὴ νύχτα.

Τὴν ἐποχὴ πὸν τῆς ἔβαζε σ' ἀνησυχία τὴν παρθενικὴ καρδιά της, ἡ μορφή του εἶχε τὴν ἴδια παιδικὴν εἰλικρίνεια. Τὰ μάγουλά του ἦταν ἀκόμη ἐφηβικά, ἡ κορμοστασιά του δὲν εἶχε πολὺ ἀναπτυχθῆ.

Μιλοῦσε μ' ἐνδιαφέρον μὲ τὸ φίλο του, κ' ἡ νεαρὴ κυρία μάντευε πὼς ἡ φωνή του θᾶ ἦταν ἀκόμη γλυκεῖα καὶ σιγανὴ ὅπως ἄλλοτε.

Αὐτὸς προσπέρασε, ἀλήσει, συνέχισε τὴ συνομιλία του. Ὁ κύριός της, κάτι τῆς εἶπε κ' αὐτό. Μὰ ἐκείνη δὲν ἔβλεπε, παρὰ τὸ νέο παιδί, πὸν περνοῦσε ἄλλοτε μπροστὰ τὸ ψηλό, σκιθρωπὸ παρθεναγωγεῖο. Τὰ γράμματά του ἔφταναν ὡς αὐτὴ. Τὰ διάβαζε μὲ κλεμμένη εὐχαρίστητη, τᾶκρυδε στὸ πρὸ κρυφτὸ κουτί της. Μὰ καμμὶαν ἀπάντηση δὲν τοῦχε δώσει ποτέ.

Ἦταν ὥρες (αὐτὲς οἱ ὄνειροπολήσεις ἔρχονται γρήγορα, γρήγορα, γιατί εἶναι δυνατὲς καὶ πάντα ζωηρές) ἦταν ὥρες πὸν, μοναχὴ μέσα στὸ δωμάτιό της μὲ τὴν ἀριθμημένη πόρτα, γονάτιζε μπροστὰ στὴ γλυκεῖα Παναγία καὶ τὸν συλλογιζόταν. Ἄρχιζε μιὰ προσευχή. Τὰ σιγανὰ δῆματα μιᾶς κλόγγιας, τοῦσβυναν στὸν ναρκωμένο διάδρομο, τὴ σταματοῦσαν. Μὰ βστερα γινόταν πάλι ἡσυχία, ἡ κλοσύνη τῆς Παναγίας γινόταν πάλι παντοδύναμη κ' ἡ Ἄννα σταύρωνε πάλι τὰ χέρια στὸ στῆθος, ψηλά, ἀγγίζοντας σχεδὸν μὲ τὰ δάχτυλα τὴν κατάσπρη τραχηλιά της.

— Παρθένά μου γλυκεῖα, τὸν ἀγαπῶ. Μὴ μὲ τιμωρήσεις γιὰ τὸ ἀμάρτημά μου. Τὸν ἀγαπῶ, ὅπως λατρεύω Ἐσένα. Ὁδῆγησέ τον ὁδῆγησέ μας, δόσε μας τὴ χαρὰ, τὴ χαρὰ νᾶμαστε ἐνωμένοι . . .

Ἡ ψυχὴ τῆς εἶχε διπλωθῆ πάνω στὴν εὐμενῆ εἰκόνα καὶ μιλοῦσε μὲ τόση εὐκρίνεια, ὥστε, στὰ ὑγρά κοριτσίστικα μάτια τῆς, φάνηκαν δυὸ δάκρυα, ποὺ ξεχειλοῦσαν δισταχτικὰ κι' ἔσταξαν διακριτικὰ κι' ἀθόρυβα πάνω στὰ σταυρωμένα χέρια. Καὶ περίμενε μὲ πεποθησὴ τὴν καλοσύνη τῆς Παναγίας.

Δὲν ἄργησε νάρθη. Ἦξερε πῶς, σὲ τέτοιες περιστάσεις, ἡ Παναγία μπαίνει πίσω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς, γύνεται τῆ ζωγραφία τῆς καὶ τῆ ζωντανεῖ, καὶ βοηθεῖ τὴς πᾶρθένες ποὺ τὴν ἀγαποῦν. Εἶδε πρῶτα-πρῶτα τὰ μάτια τῆς Παναγίας—δυὸ διάφανα γαλανὰ πετράδια—νὰ γυαλίζου, νὰ σαλεύουν, νὰ χαμογελοῦν.

Ἐκλείσε τὰ μάτια ἀπὸ εὐτυχία: Ἡ Παναγία τὴν ἀκούε. Ἐρχόταν νὰ τῆ βοηθήσῃ. Κατέβηκε χαμηλά, μὲ τὴν αὐτὴ σιλουέτα τῆς, ποῦκαν' ἓνα ἑλαφρὸ φροῦ-φροῦ μέσα στὴ σιωπηλὴ προσδοκία τοῦ δωματίου, τὴν πλησίασε, τὴν ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι. Ἐνοιωσε τὸ θεῖο χέρι ἀπαλό, σὰν νὰ τῆ χάιδεψε ἓνα πέταλο βόδου, σὰν νὰ γλιζ' ἓνα κρινὸς τὸν ἄλλον. Ἦσυχον, δίχως μιλιὰ, τῆ σήκωσε, τὴν ἔφερε στὸ χιονάτο κρεβάτι τῆς. Τῆ σκέπασε, πέρασε τὸ χέρι τῆς στὰ μαλλιά τῆς καὶ, φεύγοντας σὰν πνοή, τῆς ψιθύρισε:

— Κοιμήσου! Εἶναι κοντὰ σου!

Ἐκείνη νανουρίστηκε μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια κι' ἀφέθηκε ν' ἀποκοιμηθῆ. Μὰ ἡ ἀπόλυτη ἡσυχία ποὺ τὴν περιστοιχίζε, τῆς ἔφερνε ταραχὴ στὸ πνεῦμα καὶ δυσπιστία. Ὀλιγοπιστοῦσε στὴν Παναγία!

Μὰ ὄχι. Τὴν ἔνοιωσε πάλι κοντὰ τῆς, τὸ χέρι τῆς χάιδεψε πάλι τὰ μαλλιά κι' ἀκούσε πάλι τὴν φωνὴ τὴν τόσο θαθεῖα καὶ σιγανή, ποὺ δὲ φαίνονταν νὰ κόβῃ μὲ κανέναν ἦχο τὴν ἡσυχία. Μιὰ φωνή, σὰν ἀηχὴ:

— Κοιμήσου! Εἶναι στὸ πλάι σου!

Αὐτὴ τῆ φορά, τὰ γλυκὰ λόγια τῆ μέθυσαν καὶ ζήτησε πάλι τὸν ὕπνο. Ἡ ἀτιμόφαιρα βέραινε ἀπὸ προσδοκία. Ὁ ὕπνος ἦλθε θαθὺς, ἀπέραντος μαλακός. Ἦπνος γλυκός, σὰν ἔνοχη ἡδονή — —

Ἄνοιξε ἀπότομα τὰ μάτια, ξαφνισμένη γιὰ τοὺς πράξενους κλονισμοὺς τοῦ κορμιοῦ τῆς, θαμπωμένη ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς ἡδονῆς ποῦχε γνωρίσει. Κοίταξε γύρω τῆς: εἶχε ἀποκοιμηθῆ γονατιστή, ἀκκουμισμένη στὸ προσευχητήριο.

Τρομαγμένη, μεθυσμένη, καὶ φυλάγοντας τὴ νωπὴν ἀνάμνηση τῆς ἔνοχης ἡδονῆς τῆς, σὰν ἓναν νεοφανέρωτο θησαυρὸ, πῆγε στὸ κρεβάτι τῆς, μισοκλείνοντας τὰ μάτια, φοβούμενη μὴν ἀλλάξουν οἱ ὑποσχέσεις τῆς Παναγίας, φοβούμενη μὴν ἦταν ὅλα ἓνα ὄνειρο. . .

Ἡ ἀτιμόφαιρα βέραινε ἀπὸ ἡδονή. Βυθίστηκε στὰ στρώματά τῆς κι' ὁ ὕπνος ἐτύλιξε τὴν μοναξιά τοῦ κορμιοῦ τῆς ἀπ' ὅλες τὴς μεριεὶς σὲ ὥρατα

σκοτάδια καὶ τῆς ἔκαμε ἀλήθεια τὴν ὑπόσχεση τῆς Παναγίας. Ἡ ζέστα, τὸ ἀποκάρωμα, ἡ φαντασία, ἦταν ἓνα γαλήνιο πέλαγος ἀγαλλίασης.

Ὅταν ἐχτύπησε τὸ πρωῖνὸ κχιπανάκι τῆς ἐκκλησοῦλας, τᾶκουσε σὰν ἀπὸ πολὺ μακριά, μέσα στὸν βαθὺν ἀκόμη ὕπνο τῆς: Σὰν ἓνα κουδουνάκι στὸ λαϊμὸ ἐνὸς Χερουβίμ, ποὺ πλησίασε καὶ προσπέρασε γρήγορα κι' ὁ ἦχος τοῦ ἔσδυσε στὸν διάφανον αὐγινὸν ὀρίζοντα. . .

Ἀργότερα, στὴν προσευχὴ τῶν μαθητριῶν, ἔνοιωσε τὸ κορμί τῆς ὡς σὰν γυμνὸ μπρὸς στὴν ἐξεταστικὴ ματιὰ τῆς ἡγουμένης, ποὺ διάβαζε ὅλη τὴν νυχτερινὴ ἀμαρτία τῆς στὰ μάτια τῆς.

Δὲ θυμᾶται πιά πόσες παρόμοιες νυχτιεὶς γνώρισε ἀκόμα, κάτω ἀπ' τὴν προστασία τῆς Παναγίας, ποῦ, ὕστερ' ἀπ' τὴ θερμὴ προσευχὴ τῆς, κατέβαινε ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς καὶ τὴν ὀδηγοῦσε στὸ ἀθῶο κρεβάτι τῆς ἡδονῆς τῆς. Μὰ θυμᾶται πῶς οἱ τιμωρὶες ἀκολούθησαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ πῶς γρήγορα τὴν πῆραν ἀπ' τὸ παρθεναγωγεῖο τοῦ νησιοῦ, στὸ σπῆτι τῆς. Δὲν τὴν ξανάστειλαν πιά. Στὸ μεταξύ, βρέθηκε μιὰ καλὴ τύχη καὶ τὴν πάντρεψαν.

Δὲν πᾶνε ἀπὸ τότε παρὰ μόνο τρία χρόνια. Καὶ καθὼς συλλογίζεται τὴν ἀμαρτωλὴ προστασία τῆς Παναγίας τῆς, ἓνα σοφὸ χαμόγελο ἀνθίζει στὰ χεῖλη τῆς. Καὶ τὰ μάτια τῆς ἀναλάμπει τώρα ἡ ἀναπαράστατη τῆς πρώτης ἐκείνης μύησης στὴν ἡδονή.

Ἡ ὥρα τώρα εἶναι περασμαμένη· σηκώνονται νὰ φύγουν. Ὅταν πέρασε μπρὸς ἀπ' τὸ τραπέζι τοῦ, μαζὺ μὲ τὸν κύριό τῆς, τὰ βλέμματά τους ἀπαντήθηκαν. Ἡ ματιὰ τῆς ξύπνησε τὴ ματιὰ τοῦ, τὴν μαγνήτισε, τὴν ἐσήκωσε καὶ τὴν ἔσυρε πίσω τῆς, ὅσο ποὺ τὴν ἔκρυσσε κλείνοντας ἢ τεράστια κρυστάλλινη πόρτα τοῦ καζίνου.

Ἀπόψε, τὴν ὥρα ποὺ μέσα στὸ ζεστὸ ρόζ φῶς τοῦ καντηλιοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν παλιὰ συνήθειά τῆς ποὺ τὴν τηρεῖ μὲ πολλὴ φιλαρέσκεια, θὰ κίμη μιὰ σύντομη προσευχὴ στὴν Παναγία, δὲν θὰ κοιτάξῃ τὰ μάτια τῆς, νὰ ἴδῃ μήπως σαλεύουν, καὶ δὲ θὰ ζητήσῃ τὴν προστασία τῆς γιὰ μιὰν ἀγνωστην ἡδονή. Θ' ἀτενίσῃ τὴν Παναγία, τὴν ψυχρὴ κι' ἀκούραστα εὐμενὴ, καὶ μὲ τὸ σοφὸ χαμόγελο τῆς ἔμπειρης ὀλιγοπιστίας στὰ χεῖλη, θὰ παραδοθῇ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου, ἐνῶ στ' αὐτιά τῆς θὰ περνοῦν καὶ θὰ ξαναπερνοῦν, σὰν ἡδονικὲς πνοεὶς, κάνοντας τὸ αἷμα τῆς νὰ τιλίγη μὲ καλύτερὰ ποταμάκια τὸ κορμί τῆς, οἱ παλιές, οἱ αἰώνιες φράσεις τῆς ἀλλόκοτης Παναγίας:

— Κοιμήσου! Εἶναι κοντὰ σου!

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ. Ποιητική συλλογή
Αθ. Κυριαζή Έκδοση Ζηκάκη.

Ο κ. Κυριαζής είναι ένας από τους μοναδικούς ζωγράφους του ελληνικού περιβάλλοντος. Λέμε μοναδικούς, γιατί αηδιασμένοι από τη μιμοπάθεια και τη δουλκή επίδραση, που παθαίνουνε ώριμοί συναδέλφοί του από ξένα πρότυπα, αναπνέουμε ελεύθερα στις σελίδες του βιβλίου του. Η ξαστεράδα της ελληνικής φύσης, ή ψυχική υγεία, ή διεομήνευση μιάς βαθύτερης αισιοδοξίας, που βλοίζεται στην απλότητα της ζωής, μās δίνουνε την αίσθηση της αληθινής πόλησης, εκείνης που αναβρύζει μέσα από πλούσιον έσωτερικόν κόσμο όπως:

Μέσα μου κρατώ κρυμένο
σά σπειρι μαργαριτάρι,
φυλακτό μου βλογημένο
την απλότη και τη χάρη

και παρακάτω:

Έωτικός παρθένος κόσμος
τό χωριό και τό γιορτάσι
τό βαγιόκλωνο κι' ό δύσομος
τό καθάριο είκονοστάσι.

Δίχως έμφραση, δίχως υποκριτικό πεσιμισμό, δίχως κούφια και αηδή αισθηματολογία, χωρίς λυρική φλυαρία που να καταντάη παιδαριωδία και άφορητη πεζολογία — αλλά με μιά θαυμασία απλότητα που θα μπορούσε να χρησιμεύση για πρότυπο γραφικότητας νοσταλγεί:

— Τάχα κάποιος πέρασε. Κάποιος έχει ζήσει
Κι' ένας ίσκιος έσβυσε μεσ' την καρδιά.
Γής παλιάς αγάπης μου τό τραγουδι βρούση
στην καλοκαιριάτικη κελαϊδεί βραδιά

Τό πλατύ τοπικό χρώμα, που φεύγει από τα όρια μιάς στενής ήθογραφίας τό ένσαρκώνει ή νέα ποιητική συλλογή του κ. Κυριαζή. Είναι τό χρώμα που βλέπουμε όλοι μας, που αισθανόμαστε όλοι μας, μα όι περισσότεροι από μās, θέλουμε να τό άγνοούμε και βάζουμε προστά στα μάτια μας σκοτεινά γυαλιά, για να συγχίσουμε την πραγματικότητα ή να απαγαλίσουμε αισθήματα ξένα προς τη θεία απλότητα της ελληνικής φύσης της οποίας γνήσιος έρμηνευτής είναι ό κ. Κυριαζής.

ΕΝΑΣ - ΕΝΑΣ Διηγήματα **Α. Κουκούλα** Έκδοση Βασιλείου.

Ο κ. Κουκούλας έχει έναν απλό μα υποβλητικόν τρόπο στη διήγησή

του. Δεν επιτηδεύεται, δεν είναι καθόλου προσπαθισμένος, μα άβίαστα άθίνει τη φράση του να ξεχυθή με απλότητα και σαφήνεια τέτοια, που βέβαια δεν έχει καμμιά σχέση με την απλοϊκότητα, μα είναι λογοτεχνικά συναρμοσμένη.

Όλοι έμείς όι όπαδοί του λογοτεχνικού όρθολογισμού, που πασχίζουμε με κάθε τρόπο να παρουσιάσουμε ένα σύνολο πολιτισμένο με όσο μπορεί πιδ τέλεια σύνθεση, άποφεύγοντας τον άφορητο άγροικισμό που πολλοί τον βαφτίζουνε ήλίθια, ρεαλισμό, ενώ δεν άποκλείεται και ή ρεαλιστικώτερη άπόχρωση να λέγεται πολιτισμένα — ξέρονμε πως ή παραμικρή λοξοδρομία από την απλότητα της φράσης μπορεί να όδηγήση στην έπιφυλλιδογραφία. Ο κ. Κ. όμως λογοτεχνικά καταρτισμένος, γνώστης των λεπτομερειών που πρέπει να κοιτάζονται και να περνούνε θέση σ' ένα ψυχογραφικό έργο, δεν σκονιάφτει στο φραστικό μέρος, μα μ' έναν τρόπο στασιόσο προχωρεί άργά ως τη λύση των διηγημάτων του ακολουθώντας συνειδητά ή άσυνείδητα τον κανόνα: Πώς ένα θεατρικό έργο πρέπει να σπεύδη προς τη λύση του, αντίθετα προς ένα διηγηματικό. Τό πρώτό του διήγημα τό και όρσιώτερο από τη συλλογή αυτή κινείται σε μιά λυπητερή άτμόσφαιρα που ό «μαύρος έπισκέπτης» θερίζει άμείλιχτα με τό θανατερό του δρεπάνι όλα τα πρόσωπα μιάς οικογενείας. Έκτός άπο τα περιγραφικά χαρίσματα της νουβέλας αυτής θα είχε να σημειώση κανείς και την αξιόλογη ψυχογραφική έκφραση των λεπτομερειών, που άνοίγει στον κ. Κ. έναν όμαλό διηγηματογραφικό δρόμο.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ. Διηγήματα **Π. Χάρη**.

Είναι ή πρώτη συλλογή του νέου αυτού διηγηματογράφου που μās σταματάει από την πρώτη της σελίδα και που μās πείθει πως όι άρετές που ξεχωρίζουνε στα διηγήματα του θα ξετυλιχθούνε σε λαμπρά λογοτεχνικά προτερήματα. Ο κ. Χάρης είχε προσεκτικός στη φράση του. Τό φρόντισμα της τον άπασχολεί μ' ένα θετικό και συστηματικό τρόπο που την κάνει άρτια καλλιτεχνική, άναγλυφική. Ακολουθώντας τις νέες προσθέσεις της τέχνης έλαττώνει τό διαλογικό μέρος των διηγημάτων του προσθέτοντας έτσι στην υποβλητικότητα της άτμόσφαιρας των. Οί παραστάσεις του είναι διακοσμητικές, ή άνάλυση των χαρακτήρων του σύντομη, λιτή.

Έκείνο όμως που πάνω άπ' όλα έχει σημασία για τη διηγηματογραφική μας τέχνη γενικά και για την εξέλιξη του ταλέντου του καλού αυτού νέου είναι ότι έχει στη διάθεσή του την πολιτισμένη έκφραση και άτοχός της έπεξεργάζεται τό λεκτικό των διηγημάτων του άνετώτερα. Κάποιες κοινωνικές άνησυχίες προβάλουνε που και που στη συλλογή του. Οί άνησυχίες αυτές μās κάνουνε να πιστέψουμε πως με τό πέρασμα του καιρού ή κοινωνική του παρατήρηση θα πλατύνη περιλαβαίνοντας έτσι τά ζητήματα εκείνα που άπασχολούνε τη σύγχρονη σκέψη.

Γι' αυτούς τους λόγους θα είταν άδικο να περάσει κανείς σιωπηλός μπρος από τό βιβλίο του κ. Χάρη και να τό φυλλομετρήση μηχανικά, όπως θακανε για πολλά άλλα που ή στομφώδικη εμφάνισή τους σου γεννάει άμέσως τη δυσπιστία και την ίμφιβολία.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΜΕΤΡΗΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

□ Μέσα στις χλιαρές, τις ύμνογραφικές και δημοσιογραφικές μο σικές κριτικές: (καλός ο συμπαθής καλλιτέχνης κ. τάδε, με πολύ μπρόο έπαιξε ή κ. τάδε κλπ.) ακούγεται και μιὰ επαναστατική και δίκαιη φωνή. Είνε ή φωνή του κ. Βεργωτή, που αγωνίζεται γ' αποκατάσταση τις αληθινές αξίες, χτυπώντας αμείλιχτα κάθε προχειρολογία κι' επιχειρηματικότητα. Δημοσιεύουμε έδώ απόσπασμα κριτικής του από καθημερινό φύλλο, γραμένης απ' άφορμή της συναυλίας της γαλλικής μουσικής:

«Έκ των δύο υπερνεωτεριστικών έργων ή 'Ισπανική ραψωδία του Ραβέλ παρουσίασε μόνον καλήν ένορχήστρωσιν χωρίς όμως να έχη τόν σκελετόν προς ένορχήστρωσιν. Είνε έργον έξεζητημένον χωρίς πνοήν και έσωτερικότητα, χαρακτηριστικόν δέ δείγμα του μουσικού έκφυλισμού των Γάλλων μοντερνιστών».

«Αν τὸ έργον του Ραβέλ είναι ανούσιον κατασκευάσμα ή εκτελεσθείσα εις τὸ τέλος της συναυλίας «Θάσσα» (συμφωνικά σζίτσ), του Ντεμπυσύ είναι μουσικόν τερατούργημα έν τῇ στομφώδη άσυναρτησία και τῇ πρωτογόνφ καλαισθησία του.

Ένταύθα πρόκειται περί καθαρώς φουτουριστικής μουσικής ή όποια είναι ή πιστοτέρα εκδήλωσις της μεγάλης καλλιτεχνικής καταπτώσεως και του μουσικού έκφυλισμού της εποχής μας κατ'άντανάκλασιν προς τόν κοινωνικόν έκφυλισμόν της άύσεως».

Όμοιες κριτικές έλουνε διπλή σκοπιμότητα: Τρίβουνε τὰ μούτρα των ξεπασμένων ψευτοκαλλιτεχνών, που μιλάνε με περισσή αναίδεια για την αληθινή τέχνη, τραυλίζοντας τις λέξεις: «μοντερνισμός, ίμπρεσιονισμός. » κ.λ.π. και οδηγούνε τὸ κάπως προηγημένο κοινό στην κατανόηση των αληθινών έργων.

□ Βρίσκουμε άστοχη τῇ σταυροφορία κάπιων σοβαροφανών κριτικών σχετικά με την ύπόκριση του κ. Μυράτ στο «Ριχάρδο Γ'». «Επί τέλους δέν είναι τόσο εύκολο ν' αποδοθῇ τέλεια ένα Σαξπηρικὸς ήρωας, από ήθοποιὸ που είναι ύποχρεωμένος από βιοπάλη να παίξει κι' έργα του έλωφροῦ δραματολογίου. Ό κ. Μυράτ ως τόσο κατέβαλε μιὰ φιλότιμη προσπάθεια, ή όποια πρέπει να εκτιμηθῇ. Έπειτα εἴταν απόλυτα μελετημένος—πράγμα που δέν τὸ βλέπουμε τόσο συχνά στον τόπο μας. Και ό άλλος θιάσος συνετέλεσε στην επιτυχία του έργου και ξεχωριστά ή κ. Μαρίκα Κοτοπούλη, ή δις Κοτσάλη και ό κ. Βολάνης. Για τους δύο τελευταίους θά έπρεπε να τονισθῇ πὸς ξεφεύγοντας από τὰ όρια μιᾶς συνηθισμένης ύπόκρισης, άγγίζουνε την ανώτερη δραματική τέχνη, που ή έρμηνεία της προϋποθέτει καλλιτεργημένη διανοητικότητα.

Σχετικά με τόν κ. Βολάνη μάλιστα μᾶς μένει αξέχαστη ή τέλεια ένσάρκωση του βασιλέα στον «Αμλέτο».

□ Καλλιτεχνικὸ και πλούσιο σέ...γνώμες τὸ λεύκωμα για την 25ρίδα του κ. Ξενοπούλου. Μά προς Θεού τί ήθελαν οι αυστηρές (1) εκείνες κρίσεις, οι ζυγισμένες με τῇ ζυγαριᾷ του φαρμακείου; «Άλλο από ξεπασιά και άρχοντόχωριατισμό τίποτα δέν από. δείξαν. Η αλήθεια είναι μιὰ αδειάσειστη: ή νεώτερη ελληνική διανόηση χρωστάει πολλά στον κ. Ξενοπούλο και πρώτ' απ' όλα τὸ ότι μᾶς άπάλαξε στο θέατρο από τὰ άγνωστα κομειδύλια και στο μυθιστόρημα μᾶς έφερε στη θέση των λησάρχων και των ανόητων ρωμαντισμών τὸ κοινωνικὸ, τὸ ψυχογραφικὸ ρομάντζο.

Α. Δ. Π.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Μηνιαίο Λογοτεχνικό Περιοδικό

ΣΥΝΔΡΟΜΗ : Ἐτησία δρχ. 30.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η ΩΡΑΙΑ ΚΙ' Ο ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ Ἀλεξᾶ
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ Ἀλκη Θρούλου Ἐκδοση Σα-
ριβαξεβάνη.

ΧΑΝΣ κι' ἄλλα πεζά. Ι. Παναγιωτοπούλου. Ἐκ-
δοση Ζηκάκη.

ΚΟΧΥΛΑΡ κι' ἄλλα διηγήματα Γ. Σαράβα.

Σὲ λίγες μέρες

κυκλοφορεῖ

Ο ΧΑΦΙΕΣ

Διήγημα Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ἄρχισε τὸ τύπωμα

τῆς ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑ-
ΣΕΩΣ

Ἐπιτομή

Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑ-Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Μὲ βάση τὰ ἔργα : ΜΙΝΙΕ-ΜΑΘΙΕ